
Edustusjuomisen historiasta

Alkoholi ja vastavuoroisuus vieraanvaraisuuden elementteinä suomalaisessa kulttuurissa

Matti Peltonen

Johdanto

Suomalainen viinapää, edustaminen ja alkoholi muodostavat Bermudan kolmion, johon monen pelätään hukkuneen ja vielä useamman olevan vaarassa hukkoa. Alkoholikomitea kuvaili vuonna 1978 tätä vaaravyöhykettä näin: ”Alkoholin käytössä edustustarkoituksiin voidaan nähdä monia alkoholipoliittisia ongelmia. Edustustilanteissa alkoholin käyttö saattaa muodostua helposti rajummaksi kuin itse kustannettuna. Hintapolitiikka ja muut alkoholin saatavuutta rajoittavat toimenpiteet saattavat edustusjuomisen suhteen menettää merkitystään. Eräissä ammattiryhmissä edustusjuomisen paine on vaikea kestää. Edustusjuomistilaisuudet kasautuvat yhteiskunnassa harvoille.” Jos edustusjuomiseen lisätään turismi-alkoholi, on lisäksi osoitettu, että Suomessa noin 10—20 % alkoholista kulutetaan ilmaiseksi liike-elämän, julkisen vallan ja järjestöjen edustustilaisuuksissa tai saadaan joka tapauksessa halvemmalla kuin virallinen alkoholipoliitiikka edellyttäisi (Bruun 1977, 239).

Etenkin ”ilmainen” alkoholi on koettu liian suureksi kiusaukseksi suomalaiselle. Sanotaan, että me suomalaiset olemme vasta niin hiljakoin tulleet alas puusta ja uskaltaneet metsistä ihmisten ilmoille, ettemme vielä osaa ottaa alkoholia sivistyneesti kuten ”vanhemmat” kansat. Mutta missä mielessä olemme nuori kansa? Ja onko ongelma loppujen lopuksi enemmän siinä tavassa, jolla olemme puusta laskeutuneet, kuin itse toimenpiteen ajankohdassa? Ja eikö sitä paitsi Suomikin ole asutettu pikemminkin rannikolta sisämaahan päin kuin päinvastoin?

Varsinainen ongelma tuskin voi olla kulttuurimme suhteellisessa iässä, vaan eräissä kulttuurimme ”pysyvissä” piirteissä. Nämä pysyvät käytännöt ovat niitä alkoholikäyttötymisen koodeja, jotka kuin jonkin hirmuisen keski-

hakuisvoiman viskaamana sinkoutuvat esille tietoisuuden hämärästä, kollektiivisen muistin periferiasta ja luontevasti ottavat komennon joka kerran, kun avaamme pullon, kohotamme lasin tai tarjoamme kierroksen. Tiedämme, mitä pitää tehdä.

Yritän seuraavassa hahmotella — edustusjuomisen ongelman rajoissa — eräitä alkoholikulttuurimme kestävimpiä piirteitä, eräitä piipätyneitä käytäntöjä, joilla mielestäni on merkitystä nykysuomalaisenkin viinapään tulkittamisessa. Puhun vain Suomesta ja suomalaisista, joten lopputulos voi tehdä meistä eksoottisempia kuin tosiasiaassa olemmekaan. Ehkä monet käytännöt ovat pitkälle yhteisiä kaikille pohjoisille kansoille.

Kuningas suuttuu

Aloitän kahdesta tutusta ilmiöstä: verotuksesta ja kuningas Kustaa Vaasasta. Kustaa Vaasa oli ”diktaattoriluonne ja harrasti talousasioita” ja hallitsi Ruotsia vuosina 1523—1560. Kustaa vieraili myös Pohjanlahden itäpuolella, ja tällä matkallaan tasan 444 vuotta sitten kuningas pahoitti mielensä. Hän oli matkallaan Viipurista Turkuun poikennut johonkin edustustilaisuuteen Lohjalla ja tavannut paikallisia talonpoikia. Myöhemmin kirjeessään kuningas moitti, että ”talonpojat juopuivat oluesta, huusivat ja hihkuivat meidän läsnäollessamme, niin ettei kukaan voinut melun vuoksi kuulla tai puhua mitään” (Suuronen 1969, 129; asiayhteydestä tarkemmin Ylikangas 1973, 128—135).

Kiusallinen tilanne suurelle kuninkaalle. Mutta mikä tilanteessa on kiusallisinta? Jotkut alkoholitutkijat ovat tästä kuvauksesta kiirehtineet toteamaan, että suomalaisilla oli suomalainen viinapää jo 1500-luvulla. Epäilemättä.

Mutta entäpä jos Kustaa Vaasaa harmitti jokin muu seikka? Hänhän oli paitsi ”diktaatt-

toriluonne” myös ”talousasioiden harrastaja”. Tärkein talousasia on kuninkaalle luonnollisesti verotus, ja Kustaa Vaasa onkin kuuluisa siitä, että hän niin tehokkaasti järjesti valtakuntansa verotuksen.

Miten sitten verotus, olut ja suomalainen viinapää liittyvät yhteen? Kytkentä on siinä, että olut oli veronmaksussa käytetty tuote, paraseeli. Kustaa Vaasaa ei ehkä harmittanut pelkäänsä se, että talonpojat käyttäytyivät meluisasti, vaan se, että tuolle oluelle olisi hänellä ollut parempaakin käyttöä. Olut olisi merkittävästi tukenut Ruotsin valtakunnan kansainvälisen kilpailukyvyyn kohottamista, jos se olisi tarkemmin käytetty sotalaivaston miehistön ja päällystön muonittamiseen näiden ponnistellessa nousevan suurvallan rakennustyössä (vrt. Malminen 1985). Mutta kun Kustaa Vaasa näki juopottelevat talonpojat, hän saattoi muistaa — näin rohkenen olettaa — jotain. Hän saattoi muistaa vanhemmat verotusolot, jolloin veroesineitä, olut mukaan lukien, ei suinkaan viety talonpojilta pois, vaan ne nautittiin paikan päällä verotustilaisuuden yhteydessä yhdessä veronmaksajien kanssa. Kun olut oli olennainen osa verotusta, saattoi veronmaksu olla melko kostea tapa osoittaa vieraanvaraisuutta. Kyse oli siis eräänlaisesta edustusjuomisesta (vrt. Voionmaa 1912 tai Korhonen 1923). Mutta sellaiseen Kustaa Vaasa tuskin halusi palata!

Historiantutkijat olettavat, että kestiystävyyden verotusmuotona olisi kehittynyt jostakin pakanallisesta juhlasta, jossa oluella niin ikään oli ollut sijansa. Usein mainitaan ns. ukonvakat.

Joka tapauksessa varhainen verotus oli luonteeltaan kestitystä. Verottajat nauttivat veroesineet paikan päällä. Veroesineisiin kuului oluen lisäksi muita elintarvikkeita (lihaa, leipää, suolaa), heiniä ja kuroja verottajan hevosille ja olkia verottajan alle. Määrätty määrä muita veroesineitä kuului aina yhteen oluttynnyriin. Näin verot voitiin laskea oluttynnyreittein.

Vähitellen verottajat ryhtyivät kuitenkin viemään osan veroesineistä mukanaan, toisella kerralla ja pienemmällä porukalla nauttaviksi. Verotus muuttui kuivemmaksi.

Kohtaamme siis jo alkukantaisessa verotuksessa alkoholin ja vieraanvaraisuuden yhteen-

liittyneinä. Yhteys on kuitenkin kovin epämääräinen ja ilmeisesti katkeaa tai ainakin muuttaa muotoaan (vrt. papiston verotuskiertueet, Suolahti 1919, 139—149). Siksi alkoholi verotusesineenä ei ehkä ole se kytkentä, jonka kautta alkoholin rooli nykyaikaisemmassa vieraanvaraisuudessa aukeaa. Mutta oluen käyttö veronmaksussa avaa kuitenkin toisen elämäntilanteen, verojen maksamisesta ei ole pitkä matka kaupankäyntiin, ostamiseen, myymiseen ja maksamiseen.

Suikiminen eli viinalla ajelu

Talonpojat elivät ennen maaseudulla omavaraistaloudessa. He eivät juuri käyttäneet rahaa eivätkä tarvinneet kovin usein maatalouden ulkopuolelta peräisin olevia hyödykkeitä. Silti tällaisessa omavaraistaloudessa oli vaihdantaa. Tuotteita oli vaihdettava eri kotitalouksien välillä. Aina välillä joltakulta loppui jokin tavara kesken, ja sitä oli saatava parempionniselta naapurilta. Perhejuhlia järjestettäessä tarvittiin poikkeuksellisen paljon tarjottavaa juhluvieraille jne. Oli siis oltava jokin tapa, jokin menetelmä, jokin instituutio, jolla rahattomassa omavaraistaloudessa tavara voisi vaihtaa omistajaa (vrt. Miller 1986, 20—25).

Suomessa tätä tapaa on kutsuttu *suikimiseksi*. Sillä tarkoitetaan jonkin tuotteen antamista toiselle henkilölle vastalahjan saamisen toivossa. Tällainen alkukantainen vaihtokauppa ei ole tavallisten tuotteiden vaihtoa vaan erikoisten tuotteiden, lahjojen, vaihtoa. Kansatieteessä menettelyä kutsutaankin lahjainstituutioksi (Mauss 1925). Suikimisen lisäksi tällä tavalla on muitakin kansanomaisia nimityksiä. Joillakin maamme seuduilla on puhuttu *laikkaroinnista*, joillakin *hurittamisesta*. Ruotsinkielisillä alueilla on ollut omat nimityksensä. Mainitsematta on vielä yksi nimitys, joka paljastaakin tavasta sen suomalaisen erityispiirteen. Tämä nimitys on *viinalla ajelu* (Peltonen 1984).

Suomalaisen lahjainstituution erityispiirre on se, että alkoholipitoisista juomista kehittyi aikoinaan lahjainstituution keskeinen elementti, itse lahja. Kun taloudessa tarvittiin jotain erityistä, jota tietävästi naapureilla oli, mentiin ja tarjottiin olutta tai sitten 1600-luvulta lähtien paloviinaa. Kestityksen saajan velvollisuus oli ottaa tarjoilu vastaan ja vasta-

vuoroisesti tarjota sitä, mitä toinen oli vailla. Viinalla ajelua ei saa sekoittaa kerjäämiseen.

Nykyajan ihmistä kummeksuttaa lahjojen vaihdossa se, että ei välitetty siitä, ovatko vaihdetut esineet yhtä ”arvokkaita”. Ei siis pyritty vaihtamaan vastikkeita. Oli aivan sattumanvaraista, pääsivätkö kylän isännät joskus ”omilleen”. Selityksenä tähän outoon välinpitämättömyyteen voi olla se, ettei lahjoina vaihdetuilla esineillä ollut taloudenpidossa kovin suurta merkitystä (vrt. Wells 1984). Mutta lahjainstituutioon liittyi oma ajattelumuoto. Se, joka pystyi antamaan enemmän ja useammalle kuin muut, sai ikään kuin valtaa tai ainakin arvovaltaa muiden yli. Se, joka pystyi antamaan enemmän, osoitti mahtavuutensa. Lahjainstituution logiikka — on autuaampi antaa kuin ottaa — on tuttu talonpoikaiskulttuurimme monien ilmiöiden kautta. Hyvin yleinen on ollut sananlasku ”Lahja lahjaa vaatii, hyvä sana vastinetta”. Siinä ilmenee yleisinhimillinen vastavuoroisuuden ajatus.

Viina ja vastavuoroisuus

En tiedä, miksi juuri olut ja paloviina saivat niin keskeisen roolin suomalaisessa lahjainstituutiossa. En ole myöskään täysin varma siitä, etteikö jollakin muulla kansalla tai heimolla ole joskus ollut samoja kytKentöjä alkoholin ja vastavuoroisuuden välillä.

Suikimiseen tai viinalla ajeluun liittyi tarkat säännöt siitä, miten tuli menetellä. Lahjaryppy oli tarjottava kaikille kylän isännille, nuotanvetopaikalla (tms. työmaalla) kaikille läsnä oleville. Ketään ei olisi saanut syrjiä, ei edes julkivihamiehiä. Ja edelleen tavan veloitavuuden takia ryppyn saajan oli pakko antaa vastalahja, edes muodollinen. Marcel Mauss onkin luonnehtinut lahjainstituutiota kolmin kertaiseksi pakoksi näennäisen vapaaehtoisuuden kuoren alla. Oli antamisen pakko; ketään ei saanut hyljeksiä. Toiseksi oli vastaanottamisen pakko; olisi ollut loukkaus kieltäytyä ryppystä! Ja lopulta vastalahjan antamisen pakko, jopa rutiköyhällä.

Kauppias ja talonpoika

Aloitin esitykseni kertomalla verotuksen luonteen muuttumisesta keskiajalla, siitä miten

enemmän tai vähemmän vapaaehtoisesta kes- tityksestä tulee avoimemmin tapa riistää talon- poikia. Myös lahjainstituutio, tuo suikiminen tai viinalla ajelu, joutui kosketuksiin uusien yhteiskunnallisten suhteiden kanssa. Maaseu- dun omavaraisuus murtui jo ammoin — vaikka ei ammolleen — ja talonpoika kohtasi kauppiaan, ehkä aluksi ulkomaisen, mutta sit- ten yhä useammin omien kaupunkien varaka- aan porvarin. Ja kauppias kohtasi paitsi talonpojan myös viinalla ajelun.

En tässäkin yhteydessä voi yksityiskohtai- sesti kertoa, miten kaikki itse asiassa tapahtui. Mutta ehkä se, mitä Sakari Pälsi havaitsi tämän vuosisadan alussa matkoillaan Siperi- assa ja Kaukoidässä kauppiaiden ja turkis- metsästäjien suhteista, antaa tuntumaa siihen, miten kaikki kävi talonpojan ja kauppiaan jou- tuessa meillä ensi kertaa kaupallisiin suhte- siin. Omaa oveluuttaan ihastellen Pälsi kertoo, miten hän kuuluisalla tutkimusmatkallaan sai erään korjakkiheimon šamaanin esittämään pyhän tanssin filmattavaksi. Uskonto kielsi, mutta vastavuoroisuus velvoitti. Pälsi kertoo (1982,52): ”Hän ei voinut suorastaan kieltäy- tyä täyttämästä pyyntöäni. Häntä sitoivat vie- raanvaraisuuden lait. Hän oli edellisenä iltana ollut laivassa minun vieraanani, saanut teetä, vehnäleipää ja tupakkaa. Kestitys oli korvat- tava vastapalveluksella, tavat velvoittivat sii- hen.” — Pälsi filmasi tanssin.

Suomessa kauppiaan ja talonpojan välille kehittyi keskiajalla suhde, jota kutsutaan *maja- mieslaitokseksi*. Sama instituutio tunnetaan muualtakin Itämeren piiristä (Åström 1976). Majamieslaitos merkitsi sitä, että kullakin kauppialla oli ”omat” talonpoikansa, joiden kanssa hän kävi kauppaa. Kauppias oli heidän majamiehensä, sillä tuodessaan tuotteitaan kaupunkiin talonpojat majoittuivat ”oman” kauppiansa väentupaan ja vastaanottivat häneltä kestiystävyyttä. Ja parasta ystävyiden osoittamista oli luonnollisesti olut- ja palovii- natarjoilu.

Majamiehisyys oli pysyvä suhde. Kestitys sitoi talonpojat lahjainstituution perinteen voi- malla tähän vastavuoroisuussuhteeseen. Maja- miessuhde jatkui jopa sukupolvesta toiseen. Oli ikään kuin talonpojan kunnia-asia jatkaa perinnettä. Kauppiaat pyrkivät tietoisesti samaan myöntämällä herkästi etumaksua

kauppatuttavilleen.

Talonpoika ei ollut kuitenkaan aina mitenkään voimaton tai kauppiaan armoilla. Viipurin kaupungin historiassa J. W. Ruuth kertoo (1908, 214—215), miten kauppiaat tuossa kaupungissa 1500-luvulla kuvailivat valituksessaan majamieslaitoksen aiheuttamaa rasiitetta: ”Kun useimmiten kauppiaille oli paras voitto tällaisesta kaupasta, tuli hänen vanhan tavan mukaan pitää talonpojille pienet pidot (’slampamp’) niiden kaupungissa ollessa. Nämä pidot tulivat vähitellen todelliseksi rasiitukseksi kauppiaille, jotka valittivat, että talonpojat joka kerran kuin tulivat kaupunkiin, olipa heillä mukanaan kuinka vähän tavaraa hyvänsä, aina vaativat semmoista ’slampampin’ pitoa kolme yötä yhtä päätä ja kun eivät sitä saaneet matkustavat Porvooseen tai muihin kaupunkeihin.”

Riippuvuus oli siis molemminpuolista. Majamieslaitos antoi talonpojille turvallisen ja jatkuvan kauppasuhteen, joka oli tärkeä silloin, kun kaupungeja ja kauppiaita oli vähän.

Tämä majamiesinstituutio, joka 1800-luvulla tervakaupan lakkaamisen myötä taantui lopulta Pohjois-Suomessakin, säilyi joinakin käytäntöinä maakaupan kauppatavoissa, ainakin tilapäisesti. Seuraavassa pieni katkelma vuonna 1913 julkaistusta maaseudun vähittäiskauppiaiden ongelmia käsittelevästä tutkielmasta (Pöntinen 1913, 91): ”Tavanmukaisten joululahjojen antaminen muodostaa myös monessa maakauppaliikkeessä aimo suuren menoerän vuodessa, ja kun niitä kilpailusyistä on jokaisen annettava, ei niillä yhtään tyydytetä ostajia, ei ainakaan muulloin kuin mahdollisesti ensimmäisellä kerralla. Päinvastoin saatetaan niillä monasti sulaa tyytymättömyyttä ostajien kesken aikaan, kun lahja ei satu mieluinen taikka se toisen lahjaan verraten on vähäinen. Tämän kaiken vuoksi on maakauppiaittemme oman edun mukaista lopettaa joululahjojen antaminen. Jollei se olisi muuten mahdollista, niin luvattakoon määrätty prosentti vuosioistoista.”

Kaksi logiikkaa

Kauppiaan logiikka on kuitenkin toinen kuin talonpojan logiikka. Kaupan on oltava kannattavaa, on otettava enemmän kuin anne-

taan. Lahjainstituution vanha talonpoikainen logiikka oli päinvastaista talousajattelua: viisaampaa oli antaa enemmän kuin ottaa.

Kun nämä kaksi logiikkaa kohtasivat, ei tilanne voinut olla idylli. Ei ainakaan pitkää aikaa, kuten lainaus maakauppatutkielmasta osoittaa. Tilanne on sama kuin Kustaa Vaasalla 1540-luvulla Lohjalla, kun talonpoikien julkijuopumus alkoi harmittaa. Kaksi erilaista toimintamallia, logiikkaa, kohtasi. Talonpojat olisivat kaikesta päättäen mieluiten nauttineet työnsä hedelmät itse, mutta kuninkaalla olisi ollut sille parempaakin käyttöä. Kustaa Vaasa ei säästänytäkään mustetta kirjoittaessaan voutteilleen ohjeita, joissa monin tavoin pyrittiin säätelemään ja rajoittamaan oluenpanoa ja anniskelua (Tengström 1854, 198—202).

Kahden eri logiikan vähemmän idyllistä kohtaamista kuvaa hyvin vanha sananlasku tai hokema, joka oli toimitettu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle läntiseltä Uudeltamaalta vuonna 1887 (SKS. Nummi. Mathilda Österberg 332):

”Lahja kuoli Turunjokeen, mutt
pojat elää vielä ja ne ovat:
Myy, osta ja maksa,
Myy ja ostaa niin saa rahaa
jostaan.”

Vastavuoroisuus ongelmana

Mitä olen tällä kaikella halunnut sanoa? Ensinnä sen, että alkoholilla on meillä suomalaisilla ollut jo vanhastaan erikoinen rooli. Olut ja myöhemmin paloviina ovat olleet traditionaalisessa vaihtokaupassa — lahjojen vaihdossa eli suikimisessa — keskeisessä asemassa. Tämä rooli on suonut alkoholijuomille ylimääräisen sädekehän. Ne ovat vieraanvaraisuuden ja ystävyyden osoittamisen keinoja: oluella ystäviä, viinalla veljiä.

Kun alkoholia käytetään kestiystävyydessä, edustustarkoituksissa, jolloin taustalla on muita intressejä kuin pelkkä ystävyys, esim. liike-elämässä asiakassuhteiden hoitaminen, alkoholiin liittyvät vanhat merkitykset joutuvat uuteen ympäristöön. Ja uudessa ympäristössä vanhojen tapojen noudattaminen tuottaa joskus yllättäviä, molempien osapuolien tah-

dosta riippumattomia, tuloksia. Usein esiintyy myös käsitys tarkoituksellisesta alkoholijuomien erityismerkityksen hyödyntämisestä. (Vrt. Bruunin referoima suuryrityksen johtajan kysymys edustajalle: ”Oletteko yrittänyt konjakilla?” [Bruun 1977, 238].)

Mikään viina ei ole ”ilmaista”, sillä kaikkeen edustamiseen liittyy taka-ajatus. Luotetaan siihen, että inhimillisessä toiminnassa pelaavat vastavuoroisuuden lait. Veijo Meri väittää (1978, 17): ”Suomalaisen voi lahjoa pelkällä ystävyydellä. Hän kaipaa niin paljon hellyyttä ja luottamusta, hän on siinä suhteessa niin aliravittu ja nälkäinen, että palkitsee vähäisenkin annin kaikella mitä hänellä on. Ei suomalaiselle tarvitse tarjota edes lounasta, savuke riittää. Äkkiä hän lupaa tehdä kaikkensa toisen hyväksi. Annettuaan sanansa hän katsoo, että lupaus on täytettävä, vaikka henki menisi.”

Mitä tästä opimme? Sen, että kausaliteetti ei välttämättä kulje edellisestä ilmiöstä välittömästi seuraavaan. Syy ei ole aina läsnä, vaan voi olla jopa muistin ulottumattomissa. On etsittävä, kuten Marcel Mauss yhteiskuntatieteen tehtäväksi määritteli, ”alkuperäisiä muotoja” (Allen 1985, 28). Suomalaisen alkoholikulttuurin ”alkuperäisiä muotoja” ei ehkä muisteta enää, eikä toistaiseksi juuri tunneta. Silti ne yhä elävät ja vaikuttavat juomatavoissamme.

Edustusjuominen ja ”ilmainen” alkoholi eivät ole ongelma suomalaiselle viinapälle siksi, että kulttuurimme olisi nuorempi kuin jokin toinen kansallinen kulttuuri. Ongelma on pikemminkin se tapa, jolla me olemme nuoria. Tämähän on Veijo Meren suomalaisuusanalyysin ydin.

Kaiken edellisen pohjalta voi myös miettiä uudelleen käsitettä ”suomalainen viinapää”. Käsitykseni mukaan on siis luovuttava ajatuksesta, jonka mukaan ”suomalaisen viinapään” ongelma liittyyisi alkoholikulttuurimme — tai ylipäättänsä suomalaisen kulttuurin — suhteelliseen ikään. Tässä suhteessa suomalaisilla ei ole mitään hävettävää, ei edes alkoholin käyttäjinä. Jos olutta pidetään alkoholijuomana, oli meillä jo keskiajalla voimakas, eri väestöryhmittä kattava ja monimuotoinen alkoholikult-

tuuri (Voionmaa 1936, 24—25). Sen perinteet elävät ilmeisesti edelleen. On kausia, jolloin Suomen kansa on päässyt vähemmän osalliseksi alkoholinautunnoista kuin eräät muut Euroopan kansat. Tällaisia kausia olivat mm. 1800-luvun jälkipuolisko kotipolton kiellon jälkeen ja kieltolain aika 1900-luvun alussa. Alkoholikulttuurimme oli kuitenkin alkanut ennen näitä tapahtumia.

Kirjallisuus

Alkoholikomitean mietintö. Komiteamietintö 1978:33. Helsinki 1978

Allen, N. J.: The category of the person: a reading of Mauss' last essay. In: Michel Carrithers, Steven Collins and Steven Lukes (eds.): The category of the person. Anthropology, philosophy, history. Cambridge 1985, p. 26—45

Bruun, Kettil: Alkoholin käyttö edustustarkoituksiin. Alkoholipolitiikka 42 (1977): 5, 235—240

Korhonen, Arvi: Vakkalaitos. Yhteiskuntahistoriallinen tutkimus. Helsinki 1923

Malminen, Erkki: Maamme osallistumisesta valtakunnan sotalaivaston oluthuoltoon 1500-luvulla. Alkoholipolitiikka 50 (1985): 5, 251—256

Mauss, Marcel: The gift. Forms and functions of exchange in archaic societies. Thetford 1974 (ranskankiel. alkuteos 1925)

Meri, Veijo: Goethen tammi. 1978

Miller, William Ian: Gift, sale, payment, raid: case studies in the negotiation and classification of exchange in medieval Iceland. Speculum 61 (1986): 1, 18—50

Peltonen, Matti: Oluella ystäviä, viinalla veljiä. Alkoholin rooli omavaraistalouden kauden talonpoikaisessa vaihtokaupassa Suomen maaseudulla. Alkoholipolitiikka 49 (1984): 4, 201—207

Pälsi, Sakari: Pohjankävijän päiväkirjasta. 2. painos. Keuruu 1982

Pöntinen, Jalmari: Piirteitä maakauppakysymyksestä. Helsinki 1913

Ruuth, J. W.: Viipurin kaupungin historia. 1908
Suolahti, Gunnar: Suomen papisto 1600- ja 1700-luvuilla. Porvoo 1919

Suuronen, Kerttu: Ohrainen olut. Helsinki 1969
Tengström, J. J.: Några blad ur Finlands häfder förr K. Gustaf I:s regeringstid. Suomi — Tidskrift i fosterländska ämnen. 1853. Helsingfors 1854, s. 101—300

Wells, Peter S.: Farms, villages, and cities. Commerce and urban origins in late prehistoric Europe. London 1984

Voionmaa, Väinö: Keskiajan talonpoika. Suo-

men talonpoikaisluokan ja maatalouden historiaa. Historian aitta VI. Helsinki 1936, s. 7—26

Voionmaa, Väinö: Suomalaisia keskiajan tutkimuksia. Veroja, laitoksia, virkamiehiä. Porvoo 1912

Ylikangas, Heikki: Lohjalaisten historia I. Helsinki 1973

Åström, Sven-Erik: The economic relations between peasants, merchants and the state in north-eastern Europe in the 17th and 18th centuries. Helsingin yliopisto, talous- ja sosiaalhistorian laitoksen tiedonantoja nro 8, 1976. Helsinki 1976.

English Summary

Matti Peltonen: Edustusjuomisen historiasta. Alkoholi ja vastavuoroisuus vieraanvaraisuuden elementteinä suomalaisessa kulttuurissa (On the History of Entertaining Involving Alcohol. Alcohol and Reciprocity as Elements of Hospitality in Finland)

It has been estimated that some 10 to 20% of Finland's total alcohol consumption is accounted for by entertaining or by tourist consumption. Thus a major proportion of alcohol consumption is, in one way or another, beyond the control exercised by the official alcohol policy. It is often put forward that the ugly side of Finnish drinking habits is particularly obvious in these less restricted situations. It is maintained that Finns have no tradition of drinking and that alcohol is such a new element in the Finnish cultural environment that it cannot be approached instrumentally, or in any sophisticated way.

This article aims at proving that the problem of the 'Finnish soak' does not lie in lack of tradition but rather in certain permanent features of Finnish culture, viz. the attitudes regulating the role of alcoholic beverages in society. When we talk about entertaining in this respect — by the public sector, the business world or various organizations — we must remember that alcoholic beverages have always played a rather special role in Finnish folk tradition. Beer, and later distilled spirits, had a

central function in the bartering — or exchange of gifts — that took place within the farming community. This important function gave alcohol additional glamour; it was a special instrument of hospitality and friendship. The practice was then carried over from the farming community to the relations between farmers, the State (and the church) and traders, and further to tax collection and trade in general. Thus the reason for the Finns' special attitude towards alcohol in entertainment does not lie in a lack of tradition but in the very fact that there is such a deeply rooted, long-established history behind it.

The comments in this article on alcoholic beverages and entertainment probably hold good in a more general sense, too. The problems of the 'Finnish soak' have nothing to do with the relative age of a tradition or culture. In this respect Finns have nothing to be ashamed of. If beer is considered an alcoholic beverage, Finland had a vital and diversified alcohol tradition covering all population groups as early as the Middle Ages, and it lives on. There have, however, been phases when Finns have had to face more restrictions in this respect than other European nations, such as the Prohibition period in the early 1900s. The history of Finnish alcohol consumption, however, goes back a long way beyond Prohibition.

Alkoholipolitiikka Vol. 51: 205—210, 1986